

XÁNTUS JÁNOS

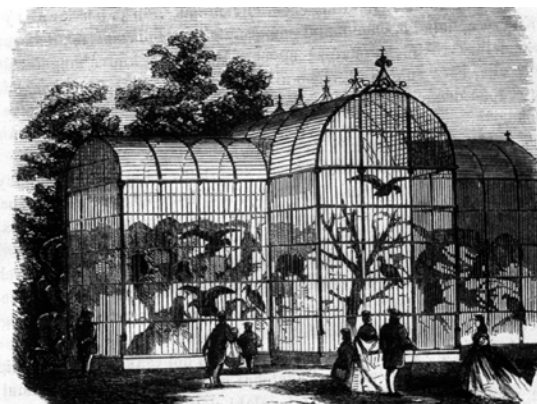
1825. október 5-én született Xántus János etnográfus, természettudós, világutazó, néprajzkutató és muzeológus.

Xántus János egy Somogy megyei kistelepülésen, Csokonyán (ma Csokonyavisonta) nőtt fel. Édesapja, Xántus Ignác előbb Széchenyi Ferenc, majd Széchenyi István jogtanácsosa volt. Győrben és Pécsen végezte középiskolai tanulmányait, majd apjához hasonlóan ő is a jogi pályát választotta és 1847-ben sikeres ügyvédi vizsgát tett. Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc kitörésekor honvédnek állt, harcolt a pákozdi csatában is. Hadifogságba esett, ahonnan sok megpróbáltatás után 1850-ben sikerült Angliába menekülnie, 1852-ben pedig az Egyesült Államokba utazott tovább. Ott politikai menekültként előbb alkalmi munkából élt, később topográfiai munkákat is vállalt. 1857-től Amerika leghíresebb tudományos szervezete, a Smithsonian Intézet megbízásából Kaliforniában végzett kutatásokat, gyűjtötte a környék növényeit és állatait, 1959-től pedig a Kaliforniai-félszigetet és a környező tenger élővilágát, valamint a tengeráramlásokat tanulmányozta. 89 sziget és zátony felfedezése fűződik a nevéhez. Utazásai alkalmával különös figyelmet szentelt a bennszülött népek megfigyelésének. Az Amerikában töltött években számtalan beszámolót és múzeumi anyagot küldött haza, 37 leveléből 1858 nyarán Pesten megjelent egy antológia is *Levelek Északamerikából* címmel, ami nagy sikert aratott. Publikációi és gyűjtőmunkája elismeréseként a Magyar Tudományos Akadémia 1959-ben levelező tagjai közé választotta. 1861 végén hazatért, hogy januárban megtarthassa székfoglaló

előadását *Adatok a tenger természettani földrajzához* címmel. 1862-ben ismét visszautazott Amerikába, ahol egy ideig egészségügyi tisztként szolgált, majd Mexikóban dolgozott az Egyesült Államok konzuljaként. Hatalmas természettudományos gyűjteményt magával hozva 1864-ben tért végleg haza és azonnal bekapcsolódott a szívügye, a Pesti Állatkert alapításának előkészületeibe. Az állatkert élére előbb Leopold Fitzinger osztrák természettudóst nevezték ki, de végül Xántus vezetésével nyitotta meg kapuit 1866. augusztus 9-én. A létesítményben ötszázféle állatot csodálhatott meg a nagyközönség, Ferenc József és Erzsébet királynő is ajándékozott állatokat a kertnek.

Xántus nyughatatlan ember volt, az állatkertet csak két évig igazgatta, utána csatlakozott egy Kelet- és Délkelet-Ázsiába tartó osztrák-magyar tudományos expedícióhoz. Innen 1970-ben jelentős természetrajzi és néprajzi gyűjteménnyel tért vissza, amelyből kiállítás nyílt a Magyar Nemzeti Múzeumban. Európában egyedülálló kollekcijával letette a későbbi Néprajzi Múzeum alapjait, 1872-ben őt nevezték ki a Magyar Nemzeti Múzeum Néprajzi Tárának első őrévé, egy évre rá pedig igazgatójává. A bécsi világkiállításra készülve 2500 népművészeti és kézműipari tárgyat gyűjtött össze régi barátjával és szakmai segítőtársával, Römer Flóriszal közösen, amellyel létrehozták az első magyar néprajzi gyűjteményt.

Segédkezett az 1872-ben megalakult Magyar Földrajzi Társaság alapításánál, melynek alelnökévé választották, 1892-ben pedig a Néprajzi Társaságnak is az elnöke lett.

1894 tavaszán súlyos tüdőgyulladásra esett át, amelyből nem tudott felépülni. 1894. december 13-án hunyt el, a budapesti a Kerepesi temetőben helyezték végső nyugalomra.

Források:

http://www.sk-szeged.hu/statikus_html/kiallitas/xantus/itthon.html

http://www.nhmus.hu/hu/gyujtemenyek/embertani_tar/xantus_janos

<http://people.inf.elte.hu/pumqaai/SzamAlapBead1/>

<http://www.zoobudapest.com/rolunk/hirek/190-eve-szuletett-xantus-janos>

Összeállította: Palombi Barbara

AGORA

TUDOMÁNYOS
ÉLMÉNYKÖZPONT
DEBRECEN